

ΑΤΥΧΗΜΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟ – ΨΥΧΙΚΗ ΟΔΥΝΗ

Χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη, ή ψυχική οδύνη οφείλεται και επί εργατικού ατυχήματος, εφόσον συντρέχουν οι όροι της αδικοπραξίας. – Το συντρέχον πταίσμα του παθόντα αντιτάσσεται νομίμως, μόνο εάν αφορά σε παράβαση διατάξεων ή κανονισμών που θέτουν όρους ασφαλείας στην εργασία. – Το συντρέχον πταίσμα του παθόντα λαμβάνεται σε κάθε περίπτωση υπόψη, ανεξάρτητα από τη συνδρομή της ανωτέρω προϋποθέσεως, εφόσον πρόκειται για τον καθορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης. – Η ηλικία των ανηλίκων τέκνων του θανόντα από εργατικό ατύχημα, τα οποία ζητούν χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, δεν αποτελεί αναγκαίο στοιχείο για την πληρότητα της σχετικής αγωγής, δυνάμενο να συμπληρωθεί και με τις προτάσεις.

Κυριότερες διατάξεις: Α.Κ. άρθρα 299,300, 914. Ν. 551/1915 άρθρα 1 και 16 παρ. 4.

Πρόεδρος, ο αντιπρόεδρος, κ. Πολύβ. Μαντζιάρας
Εισηγητής, ο αρεοπαγίτης, κ. Γεώργ. Ρήγος
Δικηγόροι, οι κ.κ. Πέτρ. Σπεντζόπουλος, Γεώργ. Σωτηρόπουλος

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 299, 300, 914 και 932 Α.Κ., 1 και 16 ν. 551/1915, χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη οφείλεται και επί εργατικού ατυχήματος, εφόσον συντρέχουν οι όροι της αδικοπραξίας. Εξάλλου, η διάταξη του άρθρου 16 παρ. 4 ν. 551/1915, κατά την οποία επί εργατικού ατυχήματος το συντρέχον πταίσμα του παθόντος (εργαζομένου) αντιτάσσεται νομίμως μόνο εάν αφορά παραβίαση διατάξεων ή κανονισμών που θέτουν όρους ασφαλείας στην εργασία, αναφέρεται στην επιδίκαση αποζημίωσης για περιουσιακή ζημιά και όχι χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης. Επομένως, για τον καθορισμό του ποσού της χρηματικής ικανοποίησης, το συντρέχον πταίσμα του παθόντος (Α.Κ. 300) πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από το δικαστήριο της ουσίας, ανεξάρτητα από τη συνδρομή των προϋποθέσεων της παραπάνω διάταξης του άρθρου 16 παρ. 4 ν. 551/1915. Αν στην αγωγή, με την οποία ζητείται η λόγω ψυχικής οδύνης χρηματική ικανοποίηση, περιλαμβάνονται ως δικαιούχοι και ανήλικα τέκνα του θανόντος, δεν απαιτείται, ως απαραίτητο στοιχείο του κύρους της, να προσδιορίζεται και η ηλικία των τελευταίων· αυτό είναι στοιχείο που μπορεί να συμπληρωθεί με τις προτάσεις, κατά την πρώτη συζήτηση της αγωγής, χωρίς έτσι να μεταβάλλεται η βάση της (άρθρα 216 παρ. 1, 224 εδ. β' Κ.Πολ.Δ.).

Στην προκειμένη περίπτωση, νομίμως το Εφετείο δεν κήρυξε απαράδεκτη, ως αόριστη, την αγωγή, καθ'όσον αυτή αφορούσε τα υπό τη γονική μέριμνα της πρώτης αναιρεσίβλητης δύο ανήλικα τέκνα, αυτής και του θανόντος σε εργατικό ατύχημα συζύγου της, παρ'όλον ότι δεν αναφερόταν σ'αυτήν η ηλικία

τους, αφού η ηλικία των τέκνων του θανόντος δεν είναι στοιχείο απαραίτητο για να είναι ορισμένη η αγωγή, με την οποία ζητείται χρηματική ικανοποίηση λόγω της ψυχικής που τους προκάλεσε ο θάνατος του πατέρα τους, διότι ως προς το στοιχείο αυτό η αγωγή μπορούσε να συμπληρωθεί με τις προτάσεις της πρώτης συζήτησης, στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας, όπως και έγινε στην προκειμένη περίπτωση. Επομένως, ο λόγος αναιρέσεως με τον οποίο, από το άρθρο 559 αριθμ. 14 Κ.Πολ.Δ., η απόφαση πλήττεται διότι, παρά το νόμο, το Εφετείο δεν κήρυξε, για την παραπάνω έλλειψη, απαράδεκτη, ως αόριστη, την αγωγή και καθ'όσον αυτή αφορούσε τα προαναφερόμενα ανήλικα, είναι αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί. Περαιτέρω, το Εφετείο δέχθηκε ανελέγκτως, κατά τη σε πράγματα αναγόμενη κρίση του, τα εξής: Η πρώτη αναιρεσεΐουσα, ετερόρρυθμη εταιρεία, της οποίας ομόρρυθμος εταίρος, νόμιμος εκπρόσωπος και διαχειριστής είναι ο δεύτερος αναιρεσεΐων, ασχολείται με οικοδομικές εργασίες, ιδίως ανέγερση πολυώροφων οικοδομών, με το σύστημα αντιπαροχής διαμερισμάτων στους οικοπεδούχους. Τον Ιούνιο 1991 προσέλαβε τον Γ.Κ., ο οποίος ήταν υδραυλικός, με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αόριστου χρόνου, προκειμένου να απασχοληθεί, αφενός με την εγκατάσταση των υδραυλικών στις, οικοδομές που αυτή ανήγειρε, αφετέρου δε ως εργοδηγός, προς επίβλεψη του εργατοτεχνικού προσωπικού, που η πρώτη αναιρεσεΐουσα χρησιμοποιούσε. Η τελευταία είχε αναλάβει τότε την ανέγερση πολυώροφης οικοδομής σε οικόπεδο στη Σταυρούπολη Θεσσαλονίκης (Πεσόνητων Ηρώων *), και είχε αναθέσει την εκσκαφή των θεμελίων στον τρίτο εναγόμενο – εφεσίβλητο Γ.Ι. (που δεν είναι ήδη διάδικος), με δικό του εκσκαπτικό μηχάνημα. Λόγω του ότι από τη μία πλευρά του οικοπέδου υπήρχε οικοδομή, κατασκευασμένη στα όρια των όμορων οικοπέδων, η εκσκαφή θα γινόταν τμηματικά, αρχικά από την πλευρά της οικοδομής αυτής, ακολούθως δε θα κατασκευαζόταν η θεμελίωση και τα περιμετρικά τοιχεία αντιστηρίξεως της και κατόπιν η εκσκαφή του υπολοίπου. Αφού συμπληρώθηκε η πρώτη φάση της εκσκαφής ο Γ.Ι. άρχισε την εκσκαφή του μεσαίου τμήματος του οικοπέδου, ενώ στο σκαμμένο τμήμα του υπήρχαν εργαζόμενοι για την κατασκευή των περιμετρικών τοιχείων αντιστηρίξεως. Κατά τη διάρκεια αυτής της εκσκαφής, το εκσκαπτικό μηχάνημα ήταν σταθμευμένο στο υπόλοιπο, άσκαπτο ακόμη, τμήμα του οικοπέδου, ώστε να υπάρχει χώρος για τα φορτηγά αυτοκίνητα στα οποία φορτώνονταν τα από την εκσκαφή χώματα. Η απόσταση του πίσω μέρους του εκσκαπτικού μηχανήματος από την όμορη οικοδομή, όταν εκτελούσε εργασίες εκσκαφής ή και φορτώσεως χωμάτων στα φορτηγά, ήταν ένα περίπου μέτρο και όταν δεν εκτελούσε τις παραπάνω εργασίες 0,30 – 0,40 μ., δεδομένου ότι ο πυργίσκος του εκινείτο περιστροφικά. Στις 31.08.1991, ο Γ.Κ., για να ελέγξει την εκσκαφή του μεσαίου τμήματος του οικοπέδου, επιχείρησε να διέλθει από το κενό μεταξύ οικοδομής και μηχανήματος, χωρίς να ειδοποιήσει το χειριστή του, ο οποίος δεν τον αντιλήφθηκε· συμπιέστηκε έτσι από το μηχάνημα στον τοίχο της οικοδομής, εφόσον η απόσταση των 0,30 – 0,40 μ. σταδιακά μειώθηκε λόγω του ότι το μηχάνημα δεν παρέμεινε σε απολύτως σταθερό σημείο. Ο Γ.Κ. τραυματίστηκε σοβαρά, με βαρεία κάκωση του περινέου και της αριστερής μηροβουβωνικής χώρας και μετά νοσηλεία δεκαοκτώ ημερών στο νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ (Θεσσαλονίκη) υπέστη καρδιακή ανακοπή, λόγω μαζικής πνευμονικής εμβολής, και πέθανε στις 16.09.1991. Μόνη αιτία του θανάτου του υπήρξε ο βαρύτατος τραυματισμός του, κατά το προαναφερόμενο εργατικό ατύχημα, οφειλόμενο σε υπαιτιότητα (αμέλεια) του δεύτερου

αναιρεσεϊόντος και του παραπάνω αναφερόμενου Γ.Ι., τον οποίο αυτός είχε προστήσει, συνιστάμενη στο ότι δεν έλαβαν τα μέτρα ασφαλείας, που προβλέπονται από το π.δ. 1073/1981 «περί μέτρων ασφαλείας κατά την εκτέλεση εργασιών εις εργοτάξια οικοδομών κ.λπ.» (άρθρο 46), και ειδικότερα να μεριμνήσουν ώστε η είσοδος και η κίνηση του προσωπικού του εργοταξίου (της υπό ανέγερση οικοδομής) στο χώρο όπου λειτουργούσε το εκσκαπτικό μηχάνημα να γίνεται μόνο σε ειδικά προβλεπόμενες και οριοθετημένες κατά τρόπο ασφαλή διαδρομές, ενώ το μηχάνημα εκινείτο χωρίς κανένα περιορισμό στο χώρο της εκσκαφής, και χωρίς ο χειριστής του να απαιτήσει την τήρηση των παραπάνω προστατευτικών μέτρων. Δέχεται περαιτέρω το Εφετείο ότι ο Γ.Κ. ήταν τριάντα επτά ετών και ο θάνατος του προκάλεσε έντονο ψυχικό πόνο στους γονείς του Ι. (δεύτερο αναιρεσίβλητο) και Ο. (τρίτη αναιρεσίβλητη), στον αδελφό του Ν. (τέταρτο αναιρεσίβλητο) και στους γονείς της συζύγου του Χ. και Μ.Ρ. (πέμπτο και έκτο αναιρεσίβλητους), με τους οποίους συνδεόταν «πέραν του δεσμού συγγενείας και με δεσμούς αγάπης και αλληλοεκτίμησης». Επίσης και στα εκπροσωπούμενα από την πρώτη αναιρεσίβλητη, σύζυγο του θανόντος και μητέρα τους, ανήλικα τέκνα τους Ο. και Γ., που ήταν κατά το χρόνο του ατυχήματος τεσσάρων ετών και επτά μηνών αντιστοίχως και «είχαν σχηματισμένη ηθική προσωπικότητα, αντιλήφθηκαν την απουσία του πατέρα τους, με τον οποίο είχαν αναπτύξει ισχυρό συναισθηματικό δεσμό, περισσότερο η πρώτη και λιγότερο ο δεύτερος». Έτσι επιδίκασε στον καθένα, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, τα αναφερόμενα στο διατακτικό της απόφασης ποσά. Ειδικώς ως προς τις αξιώσεις της πρώτης αναιρεσίβλητης, συζύγου του θανόντος, ατομικώς, δέχθηκε ότι η αξίωση προς χρηματική ικανοποίησή της ήταν καταχρηστική, κατά παραδοχή σχετικής, από το άρθρο 281 Α.Κ., ένστασης των αναιρεσειόντων, για τους εξής λόγους: Λίγο πριν από το προαναφερόμενο ατύχημα, ο θανών είχε συμφωνήσει προφορικώς με την πρώτη αναιρεσειούσα να αγοράσει ένα διαμέρισμα πολυώροφης οικοδομής που αυτή θα ανήγειρε στην Πολίχνη Θεσσαλονίκης (Αγ. Παρασκευής *) αντί 16.000.000 δρχ., έναντι του οποίου είχε προκαταβάλει 1.900.000 δρχ. και το υπόλοιπο θα κατέβαλε εν μέρει σε μετρητά, ανάλογα με την πρόοδο των οικοδομικών εργασιών, και εν μέρει σε συμψηφισμό αξιώσεών του από την εργασία που θα παρείχε στην αναιρεσειούσα. Η αναιρεσειούσα, χωρίς νομική υποχρέωση από την παραπάνω προφορική συμφωνία και χωρίς να λάβει οποιοδήποτε άλλο ποσό έναντι του τμήματος, πούλησε και μεταβίβασε στη σύζυγο του θανόντος το πιο πάνω διαμέρισμα (του πέμπτου ορόφου της προαναφερόμενης οικοδομής, 80,98 τ.μ.) προς αποκατάσταση της ψυχικής οδύνης της από το θάνατο του συζύγου της, η δε αξία του, και μετά την αφαίρεση του ποσού που είχε προκαταβάλει ο θανών (1.900.000 δρχ.), υπερκάλυπτε την ένδικη αξίωσή της (10.000.000 δρχ.). Δεν αποδείχθηκε πάντως ότι η σύζυγος του θανόντος, κατά τη μεταβίβαση σ'αυτήν του διαμερίσματος, ενεργούσε ως αντιπρόσωπος και των λοιπών αναιρεσιβλήτων, ούτε ότι αυτοί παραιτήθηκαν ή συμβιβάστηκαν με την πρώτη αναιρεσειούσα έναντι της παραπάνω μεταβιβάσεως. Το Εφετείο περαιτέρω απέρριψε την ένσταση συνυπαιτιότητας του παθόντος, η οποία πρωτοδίκως είχε γίνει δεκτή, συνιστάμενη στο ότι δεν του είχε ανατεθεί ειδικώς η εκτέλεση εργασίας μεταξύ του εκσκαπτικού μηχανήματος, που λειτουργούσε κατά την επέλευση του ατυχήματος, και της στα όρια του οικοπέδου οικοδομής, κυρίως δε στο ότι «τον έλεγχο των εργασιών μπορούσε να διενεργήσει και από άλλα

ασφαλή σημεία του οικοπέδου», με τη σκέψη ότι «στην ειδική περίπτωση της παραβίασης μέτρων ασφαλείας υπέρ των εργαζομένων δεν ισχύει η περί συνυπαιτιότητας διάταξη του άρθρου 300 του Αστικού Κώδικα, έστω και αν η υπαιτιότητα του εργαζομένου συνίσταται σε αδικαιολόγητη εκ μέρους του μη τήρηση διατάξεων σχετικών με τους όρους ασφαλείας». Έτσι όμως το Εφετείο, απορρίπτοντας ως νομικά αβάσιμη την παραπάνω ένσταση των αναιρεσιδόντων για συνυπαιτιότητα του παθόντος, παραβίασε τις προαναφερόμενες διατάξεις των άρθρων 299, 300, 914 και 932 Α.Κ., 1 και 16 του ν. 551/1915, και πρέπει η προσβαλλόμενη απόφαση να αναιρεθεί, σύμφωνα με το άρθρο 559 αριθμ. 1 Κ.Πολ.Δ. και τον πρώτο λόγο του αναιρετηρίου, να παραπεμφθεί η υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο, του οποίου η συγκρότηση από άλλους δικαστές είναι δυνατή (άρθρο 580 παρ.3 Κ.Πολ.Δ.) και να επιβληθεί μέρος των δικαστικών εξόδων στους αναιρεσίβλητους (άρθρο 178 παρ. 1, 183 Κ.Πολ.Δ.). (Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως καθ'όσον στρέφεται κατά της Κ. χήρας Γ.Κ. ατομικώς. Αναιρεί την απόφαση 3112/1997 του Εφετείου Θεσσαλονίκης, ως προς τους λοιπούς και παραπέμπει την υπόθεση στο ίδιο δικαστήριο, συγκροτούμενο από άλλους δικαστές, εκτός από εκείνους που εξέδωσαν την αναιρούμενη απόφαση).